

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta**

Oddlužení podnikatelů po novele Insolvenčního zákona

Studentská vědecká a odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

2014
7. ročník

Autor/Autoři: Rebeka Židuliaková
Martin Bartoš

estné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do 7. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVO) vypracoval samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla předložena do předchozích ročníků SVO či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním ve veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK, včetně užití třetími osobami.

V Praze dne

.....
Rebeka Židuliaková

.....
Martin Bartoš

Obsah

<i>Seznam použitých zkratk a právních předpisů</i>	4
Úvod	5
1. Definice úpadku obecně	6
2. Historický kontext úpadku v české legislativě	6
2.1. Zákon o konkurzu a vyrovnaní č. 328/1991 Sb.	7
3. Insolvenční zákon č. 182/2006 Sb.	7
3.1. Oddlužení podle insolvenčního zákona	8
3.1.1. Darování pro případ oddlužení	9
3.2. Odmítnutí návrhu na povolení oddlužení pro vady	10
4. Oddlužení podnikatelů před novelou zákona z roku 2013	12
4.1. Usnesení Nejvyššího soudu ČR a Vrchních soudů	12
4.1.1. Usnesení Nejvyššího soudu ČR 29 NS ČR 3/2009-A-59	12
4.1.2. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci 2 VSOL 117/2009-A-18	13
4.1.3. Usnesení Vrchního soudu v Praze 280/2010-A-12	14
4.1.4. Usnesení Nejvyššího soudu ČR 29 NS ČR 9/2009-A-29	15
4.1.5. Usnesení Nejvyššího soudu ČR 29 NS ČR 11/2009-B-16	15
4.2. Zhodnocení stavu na základě judikatury	16
5. Zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění insolvenční zákon	17
6. Úvahy de lege ferenda	18
7. Závěr	21
<i>Seznam použitých zdrojů</i>	22

Seznam použitých zkratek pojmů a právních předpisů

IZ

zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

insolvenční zákon

zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

novela insolvenčního zákona

zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb. o úpadku a možnostech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

Obch.Z.

zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

OSV

osoba samostatně výdělečně činná

ZKV

zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o konkurzu a vyrovnání

zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Úprava úpadkového práva sahá až do dávných dob. I p esto je úprava ešení úpadku oddlužením relativn mladá a proto je tato problematika hodná diskuse. Oddlužení p vodn myšlen i jako spot ebitelský konkurz, se asem ukázal jako oblíbený a atraktivní i pro osoby, které k tomu nebyli podle zákona aktivn legitimovány. Byly to práv osoby samostatn výd le n inné, které se oddlužení za ali domáhat a i proto se p istoupilo k novele, která již v ásti v nované oddlužení s t mito osobami po ítá. Práv mimo jiné i úprava zákona, je p edm tem této práce.

V první kapitole této práce se zabýváme pojmem úpadek, jak je definován obecn a také jak ho definuje nyní platný a ú inný insolven ní zákon. Abychom se dostali od úpadku k oddlužení, musíme rozd lit a vymezit možnosti ešení úpadku. Možnosti jsou dvojího druhu jednak likvida ní ale také sana ní. Druhá kapitola se v nuje vývoji úpadkového práva. I p esto, že se tato kapitola m že zdát být nad rámec tématu, je d ležitě podotknout význam historie, ze které se úpadkové právo vyvíjí. D ležitým odrazovým m stkem pro dnešní úpadkové právo byl zákon o konkurzu a vyrovnání, který položil základy insolven ního práva v eské republice. Práv „moderní“ již zmín né insolven ní právo, je popsané v kapitole t etí.

Principy obsažené v „novém“ insolven ním zákon (zákon . 182/2006 Sb.) vycházejí jednak ze zákona o konkurzu a vyrovnání, ale v reakci na vývoj ekonomiky se zavedli i nové instituty, a v neposlední ad i díky vývoji podnikání. První podkapitola se zam uje hlavn na institut oddlužení, který je pro tuto práci nejpodstatn jší. K oddlužení, bychom ješt rádi krátce zmínili darování pro p ípad oddlužení, jelikož se z n j stává v oddlužení velmi využívaný institut. Ješt p edtím než se pustíme do novely insolven ního zákona a navazující judikaturu, zmíníme další fenomén, kterým jsou návrhy odmítané pro vady. tvrtá kapitola poukazuje na praxi soud , která tady byla p ed novelizací zákona. Práv tato praxe se stala inspirací pro naši práci. Je d ležitým zdrojem i pro zákonodárce, který oddlužení podnikatel do novely zahrnul. Proto považujeme tuto ást práce za nejd ležit jší.

Od ú innosti insolven ního zákona však již uplynula dosti dlouhá doba na to, aby se mohlo p istoupit k její vhodné a s tím související novelizaci. D ležitým faktem je to, že velký podíl hospodá ství tvo í živnostníci. Práv novele se v nuje kapitola íslo p t. Podrobn se zam íme na novelizovanou zákonnou úpravu a to hlavn § 389 IZ, který vymezuje podmínky, za kterých se mohou domáhat oddlužení i osoby, která mají dluhy vzešlé z podnikání. V záv ru práce nastíníme úvahy, které by mohli institut oddlužení v insolven ním právu posunout vp ed nebo vyvolat novou diskusi.

Cílem práce je hlavn poukázat na p edcházející praxi soud , která se promítla do již zmín né novely insolven ního zákona a také propojení této praxe se sou astným a budoucím stavem už v souladu s novelou zákona. Vystihnout nejd ležit jší zm ny, kterým si insolven ní právo v našich podmínkách prošlo a poukázat na principy a hlavní znaky insolven ního zákona. Stejn tak bychom rádi p ipomenuli statistické údaje vyplývající z podaných návrh na oddlužení.

1. Definice úpadku obecn

Úpadek je jeden ze znak insolven ního práva a je možné tvrdit, že taky nejd ležit jším. Úpadek m žeme vymežit jako stav, do kterého se dlužník dostal, díky tomu, že nebyl schopen dostát dluh m v í svém v ítel m. Slovo úpadek má i jiné synonyma a t m jsou bankrot, insolvence nebo krída¹. Úpadek je definován i ve zn ní zákon a jiných právních p edpis .

Zákonnou definici úpadku najdeme, v § 3 zákona . 182/2006 Sb., dále také jen jako "insolven ní zákon" nebo "IZ", který tento stav v úvodním odstavci vymezuje ve t ech hlavních znacích. Úpadek nastává v p ípad , že dlužník má více v ítel , pen žité závazky po dobu delší 30-ti dn po lh t splatnosti a tyto závazky není schopen plnit (platební neschopnost). V § 3 odst. 2 insolven ní zákon stanoví, kdy se o platební neschopnost jedná. Má se za to, že dlužník je v platební neschopnosti když, „zastavil platby podstatné ástí svých pen žitých závazk , nebo je neplní po dobu delší 3 m síc po lh t splatnosti, nebo není možné dosáhnout uspokojení n které ze splatných pen žitých pohledávek v í dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí nebo, nesplnil povinnost p edložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1 insolven ního zákona, kterou mu uložil insolven ní soud“², což vede ke vzniku vyvratitelné právní domn nky o platební neschopnosti. Druhou možností kdy m že být dlužník v úpadku je, pokud je p edlužen. To se však týká pouze právnických osob nebo fyzických osob – podnikatel . P edlužení znamená, že souhrn závazk , které dlužník má v í svém v ítel m, je vyšší než hodnota jeho majetku a stejn jako u úpadku je nutná mnohost v ítel .

K ešení tohoto stavu se nabízí n kolik možností, p í emž teorie d lí tyto možnosti na dv formy, a to sana ní a likvida ní. Mezi likvida ní ešení se za azuje konkurz a k sank ním pat í reorganizace, oddlužení a taky starší forma ešení úpadku a tou je vyrovnání. Cílem ešení úpadku je alespo z ásti uspokojit v ítele a vyrovnat dluhy, které dlužník vytvo il.

ešení, které se dá vztáhnout jak na osoby fyzické i právnické je konkurs. U právnické osoby p í skon ení konkurzu nastane zánik právního subjektu, což u fyzických osob možné není, ale dispozice s jejich majetkem je omezena na minimum. Dalšími zp soby ešení úpadku jsou reorganizace a oddlužení také nazývaný „spot ebitelský konkurz“. Zatímco reorganizace se v nuje úpadku osob právnických, oddlužení je ur eno pro osoby fyzické, neboli osoby, které nepodnikají. Reorganizace se týká hlavn velkých firem, kde je možné spravovat podnik podle schváleného plánu a dosáhnout tak jejího ozdravení. Nej ast jší formou oddlužení je pln ním splátkového kalendá e ale je možné ho dosáhnout i prodejem majetku, který ješt dlužníkovy zbyl. Mezi univerzální ešení pat í také možnost vyrovnání. Princip vyrovnání je dosažen dohodou dlužníka a v ítele na splacení ur ité ásti dluhu. Pokud dlužník splní úpln a v as svoje povinnosti, zaniká jeho povinnost splnit v ítel m ást závazku, k jejímuž pln ní nebyl povinen podle obsahu vyrovnání. Od této formy ešení ale bylo asem opušt no vzhledem k neefektivnosti tohoto institutu v našich podmínkách.

2. Historický kontext úpadku v eské legislativ

Historii úpadku, bychom mohli datovat už od dob ímské íše. My se ale zam íme na dobu relativn blízkou, tedy dobu, která trochu více ovlivnila eské úpadkové právo. Snad nejstaršími zp soby ešení úpadku jsou konkurz a vyrovnání. Už za vlády Josefa II. na území

¹ WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a dopln né vydání. Praha: Linde, 2011, 589 s.

² § 3 odst. 2 insolven ního zákona

eských zemí upravoval situace úpadku konkursní řád Josefa II. a později byl nahrazen konkursním řádem z roku 1868.³ Vznikem nové československé republiky se recepčním zákonem⁴ tato právní úprava převezla a až v roce 1931 byl zaveden zákon č. 64/1931 Sb., řády konkursní, vyrovnací a odpůvčí. Zrušen byl v roce 1950, vydáním obanského soudního řádu.

Zákonná úprava oddlužení není tak bohatá jako u starších, výše vzpomínaných institutů. Na řešení úpadku fyzické osoby se nemyslelo ani po roce 1989, kdy byl znovu zaveden systém tržního hospodářství a úprava tohoto institutu nebyla obsažena ani v zákoně č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání. Až v roce 2006, byl na území České republiky přijat zákon, který tuto mezeru v právu vyplnil a to sice zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a zproštění jeho řešení (insolvenční zákon), účinný i v dnes novelizovaném znění.

2.1. Zákon o konkurzu a vyrovnání č. 328/1991 Sb.

Po pádu komunismu v roce 1989 bylo nutné a žádoucí přejít na legislativu v oblasti úpadku. Ekonomika se přesunula do sféry tržního hospodářství a přechod na demokraticky založenou formu vlády si žádal i přijetí nové legislativní úpravy. V oblasti úpadkového práva nebyla kontinuita a chyběly zkušenosti a judikatura. Proto se zákonodárci rozhodli navázat na úpravu z roku 1931. Od tohoto roku však již uplynulo mnoho let, úprava byla nedostatečná a z toho důvodu byl Zákon o konkurzu a vyrovnání mnohokrát novelizován.

První novela se týkala státních podniků a ochranné lhůty po vyhlášení konkursu a tato novela vstoupila do účinnosti spolu s účinností zákona. Nakonec se obavy z velkého počtu přihlášek nenaplnily a až o několik let později začal počet vzrstat. Další novela byla uskutečнена v roce 1996. Tato novela nebyla podřízená předem koncipovanému cíli, ale v novele se řešení konkrétních aplikací nedostatků a znamenala z tohoto hlediska podstatný přínos.⁵ Ještě v roce 2000 proběhlo několik novelizací zákona, aby byl v souladu i s jinými zákony, které se v tom měly. S vývojem doby ale tento zákon už nepostačoval a bylo nutné přistoupit k nové úpravě úpadkového práva. Zákon, který se zformoval do 73 paragrafů a prošel několika novelizacemi, byl nahrazen novým insolvenčním zákonem č. 182/2006 Sb., který je i předmětem této práce. Rádi bychom ale vyzdvihli i myšlenku, že formování úpadkového práva si tímto prošlo v naší republice dvěma vývojovými fázemi, kdy za první se dá pokládat zákon č. 328/1991 Sb. o konkurzu a vyrovnání a za druhou etapu považujeme zákon č. 182/2006 Sb.⁶

3. Insolvenční zákon č. 182/2006 Sb.

*Nová úprava úpadkového práva je omnoho širší a komplexnější a i tato skutečnost je zachycena v samotném názvu zákona.*⁷ K nové úpravě bylo potřeba přistoupit i z pohledu Evropské unie, která už vydanými směrnicemi dávala najevo potřebu nové úpravy. Nový zákon se zakládá na nových zásadách nebo staré zásady modifikuje.⁸ Proces rozhodování je

³ WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011, 590 s.

⁴ zákon č. 11/1918 Sb. – zákon Národního výboru československého ze dne 28. října 1918 o zřízení samostatného státu československého

⁵ ZOULÍK, F. *Cesty práva*. Výbor státní. CEVRO institut, o.p.s., Wolters Kluwer ČR, a.s., Praha, 2013, s. 246

⁶ ZOULÍK, F. *Cesty práva*. Výbor státní. CEVRO institut, o.p.s., Wolters Kluwer ČR, a.s., Praha, 2013, s. 251

⁷ zákon č. 182/2006 sb., *Insolvenční zákon*

⁸ MARŠÍKOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, na úzením Rady ES 1346/2000 a*

založen na principu zjištění úpadku. Nejprve se zjišťuje, zda úpadek je i nikoliv a až následně se postupuje k n které možnosti řešení úpadku, přičemž postup každé této možnosti je uveden v zákoně. Způsob řešení úpadku, které zákon připouští, jsou: konkurs, reorganizace a oddlužení. Už ve způsobech řešení úpadku můžeme vidět rozdíl od ZKV v tom, že se vypustil institut vyrovnání což je signál k tomu, že se s vyrovnáním jako se samostatným řízením nepočítá. I když se vypustil institut vyrovnání, zákon se tak chudším nestal. To dokládá i fakt, že přibyly dva nové způsoby řešení, které se v ZKV nenacházeli. Je to řešení reorganizací a oddlužením. Pro obecnost náležitosti obsahu insolvenčního zákona bychom rádi zmínili i další nový institut tzv. moratorium, které se řídí § 115 a násl. insolvenčního zákona. Je to možnost dlužníka navrhnout soudu, že jistý čas bude dlužník vyjednávat s věřiteli. Pro dlužníka by se to dalo charakterizovat jako oddych od řízení. Novinkou, kterou tento zákon přinesl je také insolvenční rejstřík, kde je možné se veřejně obeznámit se spisem a sledovat jednotlivé kroky insolvenčního soudu a jiných ústředních řízení. V této souvislosti je také dobré zmínit pravidlo, které se nejprve zavedlo a následně i uzákonilo a tím je, že insolvenční návrh musí být do dvou hodin od podání uveřejněn v insolvenčním rejstříku.

3.1. Oddlužení podle Insolvenčního zákona

Kdo může úpadek řešit oddlužením, bylo již řečeno. Pojme se tedy v novát jednotlivým způsobem oddlužení, kam přidáme oddlužení ve formě splátkového kalendáře a oddlužení ve formě zpenění majetkové podstaty. Oddlužení plněním splátkového kalendáře odsouhlasí insolvenční soud a uloží dlužníkovi, aby po dobu 5-let nebo kratší splácel své dluhy svým zajištěním věřitelům a to prostřednictvím insolvenčního správce. Měsíční splátka musí být provedena ke dni, který určí soud svým rozhodnutím a také musí odpovídat částce určené tímto rozhodnutím. O tuto povinnost se postará plátcem mzdy dlužníka, který bude provádět stanovené srážky ze mzdy a tyto srážky následně nevyplatí dlužníkovi, ale insolvenčnímu správci. Také je důležitá otázka co nastane v případě, že dlužník ztratí svůj příjem v průběhu procesu oddlužení. Ve smyslu insolvenčního zákona, je dlužník povinen si po ztrátě zaměstnání hledat zaměstnání nové a to i za cenu nižší kvalifikace. Je důležité také připomenout *možnost opatření přijmu i podnikatelskou činností*⁹ (viz. judikát . 1 VSPH 280/2010-A-12).

Dispozitivní oprávnění k přijímání po schválení oddlužení splátkovým kalendářem má výhradně dlužník a s tímto přijímáním je povinen naložit v souladu s rozhodnutím soudu o povolení oddlužení splátkovým kalendářem. Stejně tak má právo disponovat s majetkem, který náleží do majetkové podstaty, což však ale neplatí pro majetek zajištěný. Majetek, který dlužník nabyt v době po schválení oddlužení do majetkové podstaty nespadá a zajištěný majetek se po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře zpeněží insolvenčním správcem, ale jen v případě když o to zajištěný věřitel požádá. Dispozitivní oprávnění dlužníka po schválení oddlužení splátkovým kalendářem najdeme v insolvenčním zákoně v § 409¹⁰.

provádění přepisy. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 28 s.

⁹ MARŠÍKOVÁ, J.: *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele*. 3. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2014. 141 s.

¹⁰ § 409 insolvenčního zákona - (1) *Od schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře má dispozitivní oprávnění k přijímání, které získá po schválení oddlužení, dlužník. S takto nabytými příjmy je dlužník povinen naložit způsobem uvedeným v rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře.*

(2) *Dispozitivní oprávnění k majetku, náležejícímu do majetkové podstaty v době schválení oddlužení, v němž toho majetku, s nímž dlužník nemohl dosud nakládat v důsledku ústředního řízení nebo zahájení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, má od právní moci rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře dlužník; to*

P ípadné d dictví nebo dar, který dlužník nabyt v dob trvání ú inku oddlužení, upravuje § 412 odst. 1 písm. b) insolven ního zákona¹¹. Jistý vliv na p íjem d dictví nebo daru má insolven ní správce a to ud lením souhlasu, který dlužníkovi správce dává k p íjetí nebo nep íjetí. Tento p ípad deklaruje ustanovení § 412 odst. 3 insolven ního zákona¹².

Zp sob oddlužení zpen žením majetkové podstaty se m že zdát stejný jako u ešení úpadku konkursem. I postup zpen žení je stejný jako u konkursu a má tytéž ú inky. Pro dlužníka je mimo možnosti odpušt ní až 70 % dluh asi nejd ležit jším, že majetek, který získá po schválení oddlužení insolven ním soudem do zpen žení majetkové podstaty nespadá. Do majetkové podstaty spadá jenom majetek, který byl sepsán do návrhu na oddlužení a je taky specifikován ve výrokové ásti rozhodnutí insolven ního soudu.

Po ádném spln ní plánu oddlužení a všech povinností dlužníkem, vydá insolven ní soud usnesení, kterým osvobodí dlužníka od placení zbytku zavazk , které nebyly uspokojeny. Toto insolven ní soud u iní pouze na návrh dlužníka. Osvobození se vztahuje i na v ítelí, kte í se do ízení nep íhlásili, a tak u iní mn li a na v ítele, ke kterým se v ízení nep íhlíželo. Jediný, kdo má po skon ení oddlužení právo domáhat se zaplacení dluhu je zajišt ný v ítel, který nepožádal o zpen žení majetku, kterým byl zajišt n. Tito v ítelé mají právo domáhat se zaplacení dluhu po dlužníkovi a to práv zpen žením majetku, který byl p edm tem zajišt ný.

3.1.1. Darování pro p ípad oddlužení

V procesu oddlužení je také vhodné se krátce pozastavit nad rozmachem darovacích smluv respektive smluv o d chodu, které v eských podmínkách zažívají nebyvalý rozmach. Touto smlouvou se zavazuje dárce podporovat obdarovaného (dlužníka) v procesu oddlužení, a to tak, že mu bude na oddlužení každý m síc p sipívat ur ítou ástku. K tomuto dochází v takové mí e, zejména proto, že p íslušný zákon a jiné podzákonné p edpisy¹³ ukládají kolik dlužníkovi musí zbýt finan ních prost edk na uspokojení základních životních pot eb a až nad tuto ástku m že být strhávána na oddlužení. Tato ástka však mnohdy nesta í a dlužník by tak oddlužení nemohl splnit.

neplatí, jde-li o majetek, který slouží k zajišt ní. Majetek, který dlužník získá poté, co nastanou ú inky schválení oddlužení, z té ásti p íjm , která nepodléhá oddlužení, nenáleží do majetkové podstaty. Výkon rozhodnutí nebo exekuci, která by postihovala takový majetek, lze za trvání oddlužení na ídit nebo zahájit a provést jen pro pohledávky, které nemají být uspokojeny p í oddlužení a sou asn které vzniknou poté, co nastanou ú inky schválení oddlužení.

(3) Majetek, který slouží k zajišt ní, zpen ží insolven ní správce po schválení oddlužení pln ním splátkového kalendá e, nejd íve však po zjišt ní pravosti výše a po adí zajišt né pohledávky, požádá-li o to zajišt ný v ítel. Výt žek zpen žení vydá zajišt němu v ítel; p ítom postupuje obdobn podle ustanovení o zpen žení zajišt ní v konkursu.

¹¹ § 412 odst. 1 písm. b) insolven ního zákona - Po dobu trvání ú ink schválení oddlužení pln ním splátkového kalendá e je dlužník povinen hodnoty získané d dictvím, darem a z neú inného právního úkonu, jakož i majetek, který dlužník neuvedl v seznamu majetku, a tuto povinnost m l, vydat insolven nímu správci ke zpen žení a výt žek, stejn jako jiné své mimo ádné p íjmy, použít k mimo ádným splátkám nad rámec splátkového kalendá e

¹² § 412 odst. 3 insolven ního zákona - Právní úkon, kterým dlužník za trvání ú ink schválení oddlužení pln ním splátkového kalendá e odmítne p íjetí daru nebo d dictví bez souhlasu insolven ního správce, je neplatný. Totéž platí, jestliže dlužník uzav e bez souhlasu insolven ního správce dohodu o vypo ádnání d dictví, podle které má z d dictví obdržet mén , než íní jeho d dický podíl. Má se za to, že dlužník, který za trvání ú ink schválení oddlužení neodmítne d dictví, uplatnil výhradu soupisu.

¹³ na ízení vlády . 595/2006 Sb. ve spojení s dalšími p íslušnými právními p edpisy (zákon . 110/2006 Sb., na ízení vlády . 409/2011 Sb., zákon . 117/1995 Sb., na ízení vlády . 440/2013 Sb.)

Není žádným tajemstvím, že v tšina dlužník , kte í darovací smlouvy mají, pracují na více úvazk p ípadn pracují na erno nebo jim ást mzdy zam stnavatel dává tzv. „bokem“. Toto je dáno zejména tím, že jejich mzdy jsou blokovány exeku ními p íkazy a tímto se exekuce obchází. Darovací smlouvy tak jsou jen legalizací takto nabytých p íjm , p í emž dárce je rodinný p íslušík, který tak daruje pouze "naoko", ale ve skute nosti si oddlužení stejn platí sám dlužník. Obcházení zákona není v právu nikdy správný jev i p esto, že v praxi funguje. Je proto na zvážení zda-li by zákonodárce nem l v tomto ohledu taktéž zákon novelizovat jelikož se v praxi ukazuje, že je to problém více než ástý. Jedna z možností, která se nabízí je ponechat na dlužníkovi, aby si mohl ur it z kolika pen z je schopen vyžít. Velmi ástá mzda v R se pohybuje okolo 10.000,- K , p í emž podle p íslušných zákon a podzákonných p edpis m že dlužník na oddlužení dávat ástku cca 2.500,- K , což pochopiteln mnohdy nesta í. Pro úplnost je nutné uvést, že zákonodárce ustanovení § 392 odst. 3 insolven ního zákona¹⁴ novelizoval, avšak dle našeho názoru nedostate n .

3.2. Odmítnutí návrh oddlužení pro vady

Obliba oddlužení se rok od roku zvyšuje. Zatímco v prvním roce ú innosti insolven ního zákona podalo návrh na povolení oddlužení 1.936 osob, v roce 2013 to bylo již 25.640 osob. Každoro ní nár st zachycuje následující tabulka.

rok	Spot ebitelé celkem
2008	1 936
2009	4 237
2010	10 559
2011	17 600
2012	23 830
2013	25 640

*podané insolven ní návrhy se mohou opakovat
Zdroj: <http://www.businessinfo.cz>*

Jak již bylo p edest eno výše, oddlužení je ur eno zejména pro fyzické osoby - spot ebitele - a po novele insolven ního zákona i pro fyzické osoby – podnikatelé, kte í v d sledku platební neschopnosti již podnikatelskou ínnost nevykonávají, v p ípad , že splní podmínky stanovených v § 389 odst. 2 insolven ního zákona.

Oddlužení je však institut po právní stránce vcelku složitý. Aby se o oddlužení mohl dlužník alespo pokusit, musí v prvé ad podat návrh na povolení oddlužení a to návrh bezvadný. Osoby, pro které je oddlužení ur eno, typicky spot ebitelé, však vesm s nemají

¹⁴ § 392 odst. 3 insolven ního zákona - *Není-li dále stanoveno jinak, podpis dlužníkova manžela na návrhu na povolení oddlužení se nevyžaduje. Jsou-li zde osoby ochotné poskytnout dlužníkovi za ú elem spln ní oddlužení dar nebo mu po dobu trvání oddlužení platit pravidelné pen žní dávky, p ípoj dlužník k návrhu na povolení oddlužení i písemnou darovací smlouvu nebo smlouvu o d chodu; podpisy t chto osob na smlouvách musí být ú edn ov eny.*

právní vzdělání. Již z logiky v ní vyplývá, že jsou to taktéž osoby zadlužené, jejichž mzdy jsou mnohdy oderpávány exekucemi píky do poslední koruny. Oddlužení je tak bez nadsázky mnohdy jejich poslední nadějí, pí emž doufají, že podáním návrhu na povolení oddlužení jejich "utrpení" skončí. Exekuce dle § 109 odst. 1 písm. c¹⁵) nejdou v pí ípad podání návrhu na povolení oddlužení provést. Na místo zúívých exekutor nastoupí insolven ní správce, který v ítele za ne pom r m uspokojovat. P í troše št stí se dlužník po dobu 5 let uskromní na minimum, t sn splní 30 % dluh nutných pro oddlužení a za ne žít "nový" život. P í podání návrhu na povolení oddlužení je tak pro n každá koruna dobrá. Návrh na povolení oddlužení by nepochybn m la zpracovat osoba práva znalá, tedy advokát, což však pochopiteln není zdarma. ástka v ádu tisíc K tak mnohdy není pro dlužníky, kte í se cht jí o oddlužení pokusit akceptovatelná respektive ani možná.

Jist existuje nespo et ob anských poraden, které se na pomoc zadluženým osobám specializují. O jejich dobrém úmyslu vesm s pochybovat nelze, ovšem ani zde mnohdy není nikdo s právním vzd láním, kdo by se ve složité problematice um l vyznat. V neposlední ad existuje mnoho spole ností a nutno dodat, že balancujících nad propastí neoprávn ného podnikání, které pomoc pí zpracování návrhu na povolení oddlužení nabízejí. Ani jejich služby však nejsou zdarma.

To dlužníky vesm s pívede k jednozna nému záv ru: zpracuj si návrh sám! V lepším pí ípad s pomocí známých a kamarád . Za íná tedy maraton hledání vzor , návrh v insolven ním rejst íku, které byli v minulosti úsp šné (bez z etele k tomu, jestli je pí ípad alespo podobný) atd. To nutn vede k jedinému, že návrh je zpracován nekvalitn . Takovýto návrh pak bude s velkou pravd podobností hrani ící s jistotou odmítnut pro vady dle ust. § 128 insolven ního zákona¹⁶. Není výjimkou, že takový dlužník se poté pokusí podat návrh znovu se stejným výsledkem. Takováto situace se m že opakovat n kolikrát. Další možností je, že soud vyzve dlužníka k dopln ní návrhu, tedy odstran ní vad. S tímto si dlužník op t nemusí um t poradit, pí ípadn dopln ní op t není zpracováno kvalitn .

Výše nastín ná situace však ješt není tím nejhorším, co dlužníka samouka m že potkat. S odmítnutím návrhu pro vady dle ustanovení § 128 insolven ního zákona¹⁷ se totiž

¹⁵ § 109 odst. 1 písm. c), insolven ního zákona - (1) Se zahájením insolven ního ízení se spojují tyto ú íny: ... c) výkon rozhodnutí í exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož í jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty, lze na ídit nebo zahájit, nelze jej však provést. Pro pohledávky za majetkovou podstatou (§ 168) a pohledávky jim na rove postavené (§ 169) však lze provést nebo vést výkon rozhodnutí í exekuci, která by postihovala majetek náležející do majetkové podstaty dlužníka, na základ rozhodnutí insolven ního soudu vydaného podle § 203 odst. 5 a s omezeními tímto rozhodnutím založenými. Není-li dále stanoveno jinak, výkon rozhodnutí nebo exekuce se í nadále na ízuje nebo zahazuje a provádí proti povinnému,

¹⁶ § 128 insolven ního zákona - (1) Insolven ní návrh, který neobsahuje všechny náležitosti nebo který je nesrozumitelný anebo neur ítý, insolven ní soud odmítne, jestliže pro tyto nedostatky nelze pokračovat v ízení; u íní tak neprodlen , nejpozd jí do 7 dn poté, co byl insolven ní návrh podán. Ustanovení § 43 ob anského soudního ádu se nepoužije. (2) Nejsou-li k insolven nímu návrhu pí ípojeny zákonem požadované pí ílohy, nebo neobsahují-li tyto pí ílohy stanovené náležitosti, ur í insolven ní soud navrhovateli lh tu k dopln ní insolven ního návrhu. Tato lh ta nesmí být delší než 7 dn ; to neplatí, jde-li o insolven ní návrh podle § 98 odst. 1. Nebude-li insolven ní návrh ve stanovené lh t dopln n, insolven ní soud jej odmítne. (3) Insolven ní soud m že rozhodnout, aby mu seznamy uvedené v § 104 odst. 1 pí edložil í dlužník, který není insolven ním navrhovatelem; má-li insolven ní navrhovatel v í dlužníku vykonatelnou pohledávku, uloží insolven ní soud tuto povinnost dlužníku vždy. Seznam majetku zve ejní v takovém pí ípad v insolven ním rejst íku až po rozhodnutí o úpadku. (4) Rozhodnutí podle odstavce 1 doru í insolven ní soud zvláš insolven nímu navrhovateli a dlužníku; osobou oprávn nou k podání odvolání je insolven ní navrhovatel. Rozhodnutí podle odstavce 3 doru í insolven ní soud zvláš dlužníku; proti tomuto rozhodnutí není odvolání pí ípuště.

¹⁷ § 128 insolven ního zákona - (1) Insolven ní návrh, který neobsahuje všechny náležitosti nebo který je nesrozumitelný anebo neur ítý, insolven ní soud odmítne, jestliže pro tyto nedostatky nelze pokračovat v ízení;

právní váže možnost podat návrh znovu, jelikož soud nerozhodoval meritorně, tedy ve věci samé. Druhou možností, kterou soud může uinit je návrh zamítnout, s tímto však musí nutně spojit prohlášení konkurzu dle § 396 insolvenčního zákona¹⁸.

Soud návrh zamítne, pokud dlužník sleduje nepoctivý záměr nebo hodnota plnění, které by po oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé bude nižší než 30 % jejich pohledávek. Toto může být způsobeno zejména tím, že dlužník, který si zpracovává návrh sám nemusí umět správně posoudit, jestli oddlužení splní či nikoliv, může chybně spočítat, kolik bude moci mít splácet, když nebude uvažovat s nezabavitelným minimem, případně opomene odměnu insolvenčního správce.

Jen pro příklad v roce 2013 činil počet návrhů odmítnutých pro vady 5136. Problematiku vad návrhů jistě nemůže vyřešit zákonodárce. Taktéž není namístě vždy svalovat vinu na dlužníka. Je nám totiž známo, že praxe soudů respektive jednotlivých insolvenčních soudců je značně rozdílná. Zatímco jeden soud či soudce akceptuje a projedná mnohdy i špatně zpracovaný návrh na povolení oddlužení, jiný soudce v návrhu do nekonečna hledá by kosmetické vady.

Bylo by proto vhodné postup soudů co možná nejvíce sjednotit, tak aby ve shodné věci rozhodovali podobně. O to více, že návrh na povolení oddlužení je nutně podávat na předepsaném tiskopise, který je pro všechny stejný.

4. Oddlužení podnikatelů před novelou z roku 2013

Interesem zde známa jazyková jednoznačnost ustanovení § 389 odst. 1 insolvenčního zákona,¹⁹ podle stavu platného do 31. 12. 2013, se však náhled soudů postupem času začíná měnit.

4.1. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky a Vrchních soudů

4.1.1. Usnesení Nejvyššího soudu 29 NS R 3/2009 - A - 59

Do jisté míry přelomové bylo usnesení Nejvyššího soudu České republiky (dále také jen

u níž tak neprodleně, nejpozději do 7 dnů poté, co byl insolvenční návrh podán. Ustanovení § 43 občanského soudního řádu se nepoužije.

(2) Nejsou-li k insolvenčnímu návrhu připojeny zákonem požadované přílohy, nebo neobsahují-li tyto přílohy stanovené náležitosti, určí insolvenční soud navrhovateli lhůtu k doplnění insolvenčního návrhu. Tato lhůta nesmí být delší než 7 dnů; to neplatí, jde-li o insolvenční návrh podle § 98 odst. 1. Nebude-li insolvenční návrh ve stanovené lhůtě doplněn, insolvenční soud jej odmítne.

(3) Insolvenční soud může rozhodnout, aby mu seznamy uvedené v § 104 odst. 1 předložil i dlužník, který není insolvenčním navrhovatelem; má-li insolvenční navrhovatel vůči dlužníku vykonatelnou pohledávku, uloží insolvenční soud tuto povinnost dlužníku vždy. Seznam majetku zveřejní v takovém případě v insolvenčním rejstříku až po rozhodnutí o úpadku.

(4) Rozhodnutí podle odstavce 1 doručí insolvenční soud zvlášť insolvenčnímu navrhovateli a dlužníku; osobou oprávněnou k podání odvolání je insolvenční navrhovatel. Rozhodnutí podle odstavce 3 doručí insolvenční soud zvlášť dlužníku; proti tomuto rozhodnutí není odvolání přípustné.

¹⁸ § 396 insolvenčního zákona - Jestliže insolvenční soud návrh na povolení oddlužení odmítne, vezme na v domě jeho způsob tvzení nebo jej zamítne, rozhodne soud sám o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem.

¹⁹ § 389 odst. 1 insolvenčního zákona podle stavu platného do 31.12.2013 – (1) Dlužník, který není podnikatelem, může insolvenčnímu soudu navrhnout, aby jeho úpadek nebo hrozící úpadek řešil oddlužením. (2) Jiná osoba než dlužník není oprávněna návrh na oddlužení podat.

jako „NS R“) 29 NS R 3/2009 - A - 59 ze dne 21. dubna 2009, ve kterém dospěl k názoru, že dlužníkem, „který není podnikatelem“, se ve smyslu ustanovení § 389 odst. 1 insolvenčního zákona rozumí taková fyzická nebo právnická osoba, která není zákonem považována za podnikatele a sama nemá závazky (dluhy) vzešlé z jejího podnikání. To, zda existuje rozumný důvod nepokládat při rozhodování o návrhu na povolení oddlužení nebo při rozhodování o tom, zda se oddlužení schvaluje, za překážku bránící uplatnění institutu oddlužení neuhrazený dluh z dlužníkovy dřívejšího podnikání, insolvenční soud uváží v každém jednotlivém případě, vždy především s přihlédnutím „k:

- 1) *dob vzniku konkrétního dlužníkovy závazku (dluhu) z podnikání,*
- 2) *dob ukončení dlužníkovy podnikání,*
- 3) *etnosti neuhrazených dlužníkovy závazk (dluh) z podnikání,*
- 4) *výši konkrétního dlužníkovy závazku (dluhu) z podnikání v porovnání s celkovou výší všech dlužníkovy závazk ,*
- 5) *tomu, zda v ítel, o jehož pohledávku jde, je srozuměn s tím, že tato pohledávka bude podrobena režimu oddlužení“²⁰*

Přesto, že NS R v daném případě dovolání dlužníka zamítl jako neopodstatněné, vytyčil do budoucnosti jisté limity, kterými se mají insolvenční soudy řídit, respektive přihlídnout k nim, a to zejména z toho důvodu, že si byl v domněnkou skutečnosti, že striktní uplatnění zákonného požadavku, aby do oddlužení nevstupovaly ty osoby, které mají dluhy ze svého podnikání, může vést v některých krajních případech k nepřiměřené tvrdosti a zásadního dopadu do poměr dlužníka. Nicméně pouze a jedině v takových případech je na uvážení insolvenčního soudu (založeném na konkrétních skutkových okolnostech daného případu) zhodnotit, zda automatickou aplikací zásady, podle které osobou oprávněnou podat návrh na povolení oddlužení není dlužník, který - a již nepodniká - má stále dluhy ze svého podnikání, by nebyl v souladu s duchem zákona a zda tím ve skutečnosti není upírána možnost pokusit se o oddlužení způsobem předjímaným insolvenčním zákonem osob, se kterou institut oddlužení v souladu s úelem, pro který byl zákonodárcem zformulován, typově spojitá.

4.1.2. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci 2 VSOL 117/2009-A-18

Další usnesení na sebe nenechalo dlouho čekat a o devět dní později konkrétně 30. dubna 2009 na toto usnesení NS R navázal Vrchní soud v Olomouci svým Usnesením č.j.: 2 VSOL 117/2009-A-18. V tomto rozhodnutí nejprve znovu zopakoval názor, že u fyzických osob, které podnikaly na základě živnostenského oprávnění, není pro závěr, zda jde o podnikatele, určující jejich zápis v živnostenském rejstříku. Dále pokračoval že "Zust. § 2 odst. 2, písm. b) obchodního zákoníku totiž plyne, že za podnikatele se nepokládá (nejde-li o osobu uvedenou v § 2 odst. 2, písm. a/, c/ a d/ obchodního zákoníku) fyzická osoba, která má živnostenské oprávnění, na jehož základě nepodniká²¹." Nadto zrušil usnesení Krajského soudu v Brně²², kterým Krajský soud insolvenční řízení zastavil právě s odkazem na fakt, že dlužník je podnikatelem a podle § 389 odst. 1 insolvenčního zákona se může o řešení úpadku oddlužením domáhat pouze dlužník, který není podnikatelem, což dle názoru Krajského soudu v Brně

²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. dubna 2009, sp. zn.: 29 NS R 3/2009 - A - 59

²¹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. dubna 2009, sp. zn.: 2 VSOL 117/2009-A-18

²² Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 3. dubna 2009, č.j.: KSBR 37 INS 740/2009-A-12

nespl oval.

Odvolací Vrchní soud mu vytkl zejména skutečnost, že v posuzované věci je podstatné, že dlužník sice je zapsán v živnostenském rejstříku jako držitel živnostenského oprávnění, avšak že Krajský soud v Brně vbec neposoudil, zda dlužník doopravdy podniká, dle ustanovení § 2 odst. 1 Obch.Z.²³. V této souvislosti bylo taktéž pro posouzení důležité, že dlužník v insolvenčním návrhu zdůraznil, že je zaměstnaný a k návrhu též doložil pracovní smlouvu. Z těchto důvodů vrátil v rámci Krajskému soudu v Brně k dalšímu řízení a uložil mu, aby opětovně vyhodnotil, zda dlužník skutečně je či není podnikatelem ve smyslu ustanovení § 398 odst. 1 insolvenčního zákona. Musí vzít taktéž v potaz a přihlídnout se vypořádat s tvrzením dlužníka, že fakticky nepodniká, eventuálně po jakou dobu. Za tímto účelem provede šetření u dlužníkem označených zaměstnavatelů, případně u zaměstnavatele práce, finančních úřadů apod. Pokud by i přesto soud dospěl k závěru, že se jedná o závazek vzešlý z podnikání "zváží s přihlédnutím ke všem konkrétním okolnostem případu (výši závazku, době je vzniku, po tu dlužníkových neuhrazených závazků), zda tuto skutečnost nutno považovat za překážku bránící uplatnění institutu oddlužení"²⁴.

Jinak by bylo jen pokud by se oddlužení domáhala osoba mající například 10 dluhů, které nepocházejí z podnikání a toliko jeden podnikatelský dluh v marginální výši, který má navíc povod v daleké minulosti, je zde možnost o povolení oddlužení uvažovat, by striktní uplatnění zákona by v takovém případě nutně vedlo k jejímu zamítnutí.

4.1.3. Usnesení Vrchního soudu v Praze 1 VSPH 280/2010-A-12

Neméně zajímavé usnesení učinil Vrchní soud v Praze dne 11. května 2010 1 VSPH 280/2010-A-12. V dané insolvenční věci uložil Krajský soud v Praze dlužníkovi, který se domáhal povolení oddlužení plněním splátkového kalendáře, povinnost zaplatit zálohu na náklady insolvenčního řízení ve výši 10.000,- Kč a to do tří dnů ode dne nabytí právní moci. V odvodnění pak uvedl, že výši zálohy určil s přihlédnutím k majetkovým poměrům dlužníka a k tomu, že je podnikatelem a je tedy vyloučen, aby jeho návrh na oddlužení mohlo být vyhoveno. Proti tomuto usnesení se dlužník odvolal s tím, že si nemůže dovolit zálohu uhradit. V odvolání uvedl, že podniká, aby mohl dostát svým závazkům, když jako zaměstnanec nemohl sehnat práci, ale jako OSV má nabídek dost. Svým závazkům se potom nevyhýbal a dokonce chápal, že jako podnikatel nemá na oddlužení nárok, nicméně požádal o povolení výjimky, což by jeho situaci vyřešilo. Dále popsal svoji rodinnou situaci a uvedl, že se sešně se sobem konkurzu pro něho nic neeší.

Odvolací Vrchní soud poté jeho návrhu vyhověl, když uvedl, že vzhledem k tomu, že závazky nepocházejí z dřívějšího podnikání a výdělečnou činnost vykonává dlužník jako OSV až od doby kdy podával návrh na povolení oddlužení a to jen proto, že jako zaměstnanec nemohl sehnat práci a za účelem zapravení svých (spotřebitelských) závazků, jeví se jako nepřiměřená tvrdost aplikace zákona, kdyby soud ani neumožnil dosáhnout povolení oddlužení již v této fázi pouze z důvodu, že po formální stránce je dlužník podnikatelem. Proto Vrchní soud v Praze dospěl k závěru, že nelze u dlužníka zatím a priori vyloučit možnost sešit jeho úpadek oddlužením. Jinak by bylo, dlužníkovi, "který není v pracovním poměru, nelze odpírat oddlužení plněním splátkového kalendáře jen proto, že za účelem zapravení svých dřívějších závazků, jež nepocházejí z podnikání, bude vykonávat nebo

²³ § 2 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník - Podnikání se rozumí soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.

²⁴ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci, ze dne 30. dubna 2009, sp. zn.: 2 VSOL 117/2009-A-18

již vykonává jinou výd le nou innost²⁵." Toto samoz ejm neplatí bez dalšího, je taktěž nutné, aby dlužník byl schopen doložit, že jako OSV má pravidelný p íjem, z n hož by m l uhradit první splátku pln ním splátkového kalendá e. Vrchní soud v Praze tak dal tímto svým rozhodnutím jistou možnost osobám, kte í nejsou schopni vyd lat dostatek finan ních prost edk na spln ní oddlužení ze závislé innosti, avšak jsou je schopny vyd lat jako osoby samostatn výd le n inné - OSV -.

4.1.4. Usnesení Nejvyššího soudu eské republiky 29 NS R 9/2009-A-29

Dalším zajímavým usnesením je usnesení NS R 29 NS R 9/2009-A-29 ze dne 23. února 2011. V daném p ípad Krajský soud v Ústí nad Labem odmítl návrh na povolení oddlužení a prohlásil na dlužníka konkurz s tím, že se dlužník zaru il za spln ní závazku jisté společi s ru ením omezeným a s odkazem na ustanovení § 389 insolven ního zákona tak nespl uje podmínky pro povolení oddlužení, jelikož závazky, které chce ešit oddlužením, pocházejí z jeho podnikatelské innosti. Shrnul tedy - že a koli dlužník již není podnikatelem - má závazky pocházející z podnikatelské innosti společi a v takovém p ípad bez ohledu na charakter ostatních závazk nejsou ve smyslu § 390 odst. 3 insolven ního zákona²⁶ dány podmínky pro povolení oddlužení. Do té doby se totiž dovozovalo, "že nep ípuštným je oddlužení i v p ípad dlužníka, který podnikatelem není ani jím nikdy nebyl, le má dluhy z podnikání jiné osoby, které nabyt na základ svého dispozitivního právního úkonu (nap . jím uzav ené smlouvy o prodeji podniku), jímž se dobrovoln ocitl v postavení osoby, jež má dluhy z podnikání a nese tak všechna rizika z toho plynoucí, v etn nep ípuštnosti oddlužení²⁷. Tento názor zformuloval již ve svém usnesení sp. zn. KSPL 29 INS 252/2008, 1 VSPH 3/2008 dne 13. b ezna 2008, uve ejn ním v asopise Soudní judikatura íslo 7, ro níku 2008, pod íslem 104 Vrchní soud v Praze. Dovolací NS R byl však jiného názoru a judikoval, že výklad vylučující z ú asti na oddlužení dlužníky, kte í sice již nepodnikají, ale stále mají závazky, které pocházejí z „jejich“ podnikání, se nevztahuje na osoby, jež podnikateli nebyly a ani nejsou a které svým majetkem pouze zajistily dluhy vzešlé z podnikání jiných subjekt a to "bez z etele k tomu zda šlo o zajišt ní z titulu obecného ru ení ve smyslu § 303 a násl. obch. zák. nebo o zajišt ní pohledávky zástavním právem, anebo (jako v této v ci) o zajišt ní pohledávky zajiš ovací sm nkou (lhostejno, zda jde o osobu v pozici sm ne něho dlužníka nebo sm ne něho avala).²⁸" Tedy podmínka, že dlužník nemá dluhy z podnikání, je pro ú ely posouzení, zda návrh na povolení oddlužení podala k tomu oprávn ná osoba (ve smyslu § 389 odst. 1 a § 390 odst. 3 insolven ního zákona), spln na i tehdy, jestliže návrh na povolení oddlužení podal dlužník, který nebyl a není podnikatelem a který svým majetkem pouze zajistil (nap . jako sm ne ný rukojmí) dluh jiné osoby z jejího podnikání.

4.1.5. Usnesení Nejvyššího soudu eské republiky 29 NS R 11/2009-B-16

Posledn zmín ným usnesením je usnesení Nejvyššího soudu eské republiky 29 NS R 11/2009-B-16 ze dne 31. b ezna 2011, kde NS R více mén shrnul názory již obsažené v p edešlých rozhodnutích. V daném p ípad je nicmén zajímavé, že dlužník zde uvád l a poukazoval na to, že jemu, jenž má n kolik starých dluh z podnikání, oddlužení povoleno nebylo, soudy však povolují oddlužení i osobám, které jsou podnikateli. Z toho usuzoval, že

²⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. kv tna 2010, sp. zn.: 1 VSPH 280/2010-A-12

²⁶ § 390 odst. 3 Insolven ního zákona - Návrh na povolení oddlužení podaný opožd n nebo n kým, kdo k tomu nebyl oprávn n, insolven ní soud odmítne rozhodnutím, které doručí dlužníku, osob , která takový návrh podala, insolven nímu správci a v ítelstvému výboru. Odvolání m že podat pouze osoba, která takový návrh podala.

²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu eské republiky ze dne 23. února 2011, sp. zn.: 29 NS R 9/2009-A-29

²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu eské republiky ze dne 23. února 2011, sp. zn.: 29 NS R 9/2009-A-29

soud m jiní výklad pojmu „dlužník, který není podnikatelem“, problémy." I p esto, že se s tímto NS R dokázal vypo ádat a to tím zp sobem, když shrnul že, odkázal-li dlužník na ízení, v nichž soudy p ípustily oddlužení podnikatele, pak rozdíl v postupech insolven ních soud m ly být sjednoceny prost ednictvím záv r obsažených v jím ozna ených rozhodnutích. P ípadná nesprávná praxe insolven ních soud v n kterých p ípadech tak nebyla d vodem, pro který by m l Nejvyšší soud zm nit rozhodovací praxi ani d vodem pro který by m l dlužník usp t s dovoláním podaným v této konkrétní v ci. Nicmén tímto p ípustil, že taková rozhodnutí, v nichž soudy povolily oddlužení podnikatel , existují.

Nejzajímav jší názor, který však NS R v tomto usnesení p íjal je, že z stává do budoucna zachována dlužník m možnost p edejít odmítnutí oddlužení tím, že si u t ch v ítel , kte í v í nim mají pohledávky odpovídající jejich dluh m z podnikání, p edem zajistí (a insolven nímu soudu s podaným insolven ním návrhem doloží) souhlas s tím, že jejich pohledávka bude podrobena režimu oddlužení, "*bez z etele k tomu, že jde o dovolatel v dluh z podnikání.*"²⁹ Práv tento názor se pozd ji stal klí ový a tímto sm rem se ubírá i novela insolven ního zákona provedená novelou . 294/2013 Sb., když v ust. § 389 odst. 2 písm. a) insolven ního zákona je nov uvedeno, "*s tím souhlasí v ítel, o jehož pohledávku jde*".

Nedá se íci, že by se výše zmín ným rozhodováním Nejvyššího soudu R jakož i Vrchních soud prolomila zásada zakotvená v § 389 insolven ního zákona, tedy že oddlužení se m že dovolávat toliko osoba, která není podnikatelem ovšem jistý prostor osobám, kte í "jsou podnikateli" p eci jen dala. Zejména pak dala jistý návod, jak návrh koncipovat a podat, aby byl úsp šný.

4.2. Zhodnocení stavu na základ judikát

Žádná statistika, která by zachycovala, kolik "podnikatel " do svých návrhu na povolení oddlužení zakomponovala dluh vzešlý z podnikání pochopiteln neexistuje, nicmén již z výše uvedeného je z ejmé, že takovéto p ípady nebyli ojedin lé a domníváme se, že tímto postupem se nep ímo oddlužení mohli domáhat i podnikatelé.

A už by se tedy judikatura nakonec znovu posunula zp t sm rem ke striktnímu dodržování zásady, že oddlužení je institut, kterého se mohou dovolávat pouze nepodnikatelé i by tento princip rozhodování soud postupn rozm l ovalo, jedna v c se ve sv tle judikatury NS R ukázala jako jasná a to sice, že problém oddlužení "podnikatel " existuje a je t eba ho ešit. Nutnost se této problematice v novat pochopiteln nevyvstala pouze rozhodováním soud ale zejména společenskou a ekonomickou situací v R. Bylo tedy nutné se situací zabývat a jako nej ístší ešení se pochopiteln nabízela novelizace zákona.

Je nám známo z jakého dvodu byla dána možnost domáhat se oddlužení pouze osobám nepodnikajícím, tedy zejména, že ešení úpadku formou oddlužení je sociáln ospravedlnitelné u rodin neuvážen nakupujících, zatímco podnikatel je v jiném postavení, tudíž nelze v p ípad neúsp chu podnikání bez souhlasu v ítel uspokojit pohledávky vzniklé z podnikatelské innosti v nižším rozsahu, než na jaký mají nárok.

innost podnikatele p edpokládá ur itou jeho zdatnost a profesionální úrove , a tomu odpovídá i úprava obchodních závazkových vztah , jež vychází z toho, že obchodník nese plné podnikatelské riziko, s jehož d sledky musí být také p ípraven se vypo ádat. Tato specifika podnikatelské innosti se logicky projevují i v úvaze, že v p ípad neúsp chu

²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu eské republiky ze dne 31. b ezna 2011, sp. zn.: 29 NS R 11/2009-B-16

podnikání, jež vedlo k podnikatelov úpadkové situaci, nem že být v ítel m závazk vzniklých z podnikatelské innosti vnučeno bez jejich souhlasu vypo ádání, jež by znamenalo uspokojení jejich pohledávek v podstatn nižším rozsahu, než na jaký mají nárok, jak je tomu práv u oddlužení kde m že být odpušt no až 70 % dluh . Je však otázkou do jaké míry je rozdíl (jak je již p edest eno výše) mezi spot ebitelem, který si vezme rychlou p j ku na váno ní dárky a následn dluh nesplatí a mezi podnikatelem, který si vezme tu samou p j ku na renovaci stroje a následn dluh taktěž nevrátí. V prvn zmín ném p ípad , zákon spot ebiteli dává možnost, aby se oddlužil a tím pádem zkrátil své v ítele až do výše 70 %, na druhé stran podnikatel musí zaplatit 100 % což se zdá být jako nep im ené.

O tom, že se o možnosti oddlužení podnikatel diskutovalo v již minulosti dokládá i stanovisko . 2/2008³⁰ stálé expertní pracovní skupiny pro insolven ní právo z ízené 19. prosince 2007 ministrem spravedlnosti. Tato problematika tak není rozhodn ní m novým.

5. Zákon . 294/2013 Sb., kterým se m ní insolven ní zákon

Novela IZ p ináší n kolik dopln ní a zm n, my se však chceme zam ít na institut oddlužení. Zásadní a podstatná zm na pro naši práci se vyskytuje v § 389 odst. 2 IZ.

Dluh z podnikání nebrání ešení dlužníkov a úpadku nebo hrozícího úpadku oddlužením, jestliže

- a) *s tím souhlasí v ítel, o jehož pohledávku jde, nebo*
- b) *jde o pohledávku v ítele, která z stala neuspokojena po skon ení insolventního ízení, ve kterém insolven ní soud zrušil konkurs na majetek dlužníka podle § 308 odst. 1 písm. c) nebo d), anebo*
- c) *jde o pohledávku zajišt ného v ítele.*³¹

Tato zm na reflektuje na judikaturu, která p ed platností této novely vznikla. D vodová zpráva vyzdvihuje d ležitost podnikatel v této spole nosti a i proto bylo p istoupeno k této novele. Likvida ní ešení ve form konkursu se zdálo být p ísné a nar stající po et návrh na oddlužení ze strany fyzických osob – podnikatel vyzdvihlo nutnost tuto situaci ešit i legislativn , tedy p íjmout novelu zákona. Práv v § 389 odst. 2 IZ máme taxativn vymezené podmínky, které jsou pro podání návrhu na povolení oddlužení nutné splnit.

Ve výkladu judikatury, jsme dokázali, že p erušení živnosti a n kolik menších dluh z podnikání, není soudní judikaturou, p ed stavem k 1. 1. 2014 na p ekážku oddlužení. Práv od této judikatury je nutné se odrazit ale mluvit o praxi, kterou soudy v oblasti oddlužení fyzických osob – podnikatel provádí po novele, je p ed asné. Z jazykového výkladu § 389 odst. 2 IZ je možné vyvodit, že je nutné splnit alespo jeden ze t í bod . Souhlas v ítel se získává na v ítelské sch zi. Pokud by si souhlasy v ítel musel obstarávat sám dlužník bylo by to p í existenci víc než 10-ti dluh zdlouhavé a není jisté, zda-li by v ítelé nezm nili n kolikrát názor. Prohlášení p ed insolven ním soudem je závazné. Navíc pokud by si dlužník obstarával souhlasy sám je zde velké riziko, že by souhlasu v ítel nedosáhl a tím by zákon ztrácel smysl. Na sch zi v ítel totiž m že p sobit morální kredit soudu a v ítele a dlužníka

³⁰ „Dlužníkem, který není podnikatelem“ se ve smyslu ustanovení § 389 odst. 1 zákona . 182/2006 Sb., o úpadku a zp sobech jeho ešení (insolven ního zákona), ve zn ní pozd jších p edpis rozumí taková fyzická nebo právnická osoba, která není zákonem považována za podnikatele a zároveň nemá závazky (dluhy) vzešlé z jejího podnikání.

³¹ zákon . 182/2006 Sb. insolven ní zákon, § 389 odst. 2

přivést ke smíru. V případě, že byl úpadek dlužníka řešen nejprve konkursem a následně staly neuspokojené pohledávky vůči vědci, je možné tyto dluhy řešit společně s oddlužením. Jde ale o konkurs, který soud zrušil podle § 308 odst. 1 písm. c) nebo d) IZ³². Touto podmínkou je zajištění vůči vědci a postup uspokojení tohoto vědce se podstatně neliší, od postupu řešení konkursem. Je však otázkou zda-li tímto zákonodárce na mysli zajištění pouze faktické, tedy že na nemovitosti vážně zástavní právo anebo jestli se zajištění vůči vědci ze zástavy musí skutečně uspokojit. Jinak by mohlo nastat situace, kdy bude dlužník disponovat nemovitostí zanedbatelné hodnoty například 50 000,- Kč a bude mít hodnovědci, kteří budou mít zástavní právo na již zmíněné nemovitosti pro pohledávky vůči vědci milion korun. Fakticky tak dojde k tomu, že vědci, který bude mít nejlepší podmínky, dostane uhrazeno ze svojí pohledávky 50 000,- Kč a zbylé vědci bez ohledu na to, že jsou zajištěni, nedostanou nic. Institut zajištění je však využíván právě proto, že se vědci v případě prodlení dlužníka ze zajištěného majetku plně uspokojí. V úvodové zprávě je uvedeno, že u pohledávky zajištěného vědce nemá posouzení její odpovídajícího dluhu jako „dluhu z podnikání“ význam, jelikož zajištění vůči vědci se upokojuje při oddlužení odděleně (pouze ze zajištění). U výše popsaného postupu se však zajištění vůči vědci neuspokojí ani zčásti.

6. Úvahy de lege ferenda

Zakomponováním možnosti domáhat se oddlužení i pro "bývalé" podnikatele se nám jeví jako vhodná a ubírající se správným směrem. Společně s tržním hospodářstvím, u nás zejména po roce 1989, přišel samozřejmě i rozvoj bankovníctví s čímž souvisí i vlna problémů a to jak bankovních tak i nebankovních. Zejména nebankovní problémy se vyznačují vysokým úrokem, které spolu s vysokým úrokem z prodlení případně smluvní pokutou vytvoří dluhovou spirálu, ze které je téměř nemožné se vyvázat. Tento efekt je navíc umocněn nutností mimo jistiny dluhu a úrok, respektive úrok z prodlení platit i vysoké náklady advokátů a soudních exekutorů. Toto pochopitelně vede u obyvatelstva k potěb uvazovat se k novým problémům, kterými budou kryty problémy.

Tímto rozmachem však došlo i ke zvýšení zadluženosti obyvatelstva, na kterou bylo třeba reagovat. V roce 2001 nabyl účinnosti zákon 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekucích (exekucích) a o změně dalších zákonů, který měl vymahatelnost práva zvýšit a zlepšit situaci vůči vědci. Počase se však ukázalo, že na jedné straně vede k rozkladu sociálního státu a na straně druhé nemusí být ani vždy výhodný pro vědci, jelikož i dlužníci se v systému naučili pohybovat. Bylo tedy nutné dát šanci lidem, kteří nechtějí být do smrti formálně "bezdomovci" a kteří chtějí začít nový život.

Insolvenční zákon tak nejprve zavedl institut oddlužení pro nepodnikající fyzické osoby. I přes počáteční opatrnost, která byla nepochybně způsobena tím, že zákon a institut oddlužení byl pro veřejnost neznámý, se postupně stal tento institut velmi oblíbený a využívaný, o čemž svědčí následný nárůst nápadů v jednotlivých letech.

³² § 308 odst. 1 písm. c) nebo d) IZ -(1) Insolvenční soud rozhodne i bez návrhu o zrušení konkursu

a) zjistí-li, že nebyl ani dodatečně osvobozen dlužník v úpadek; to neplatí, došlo-li již ke zpeněžení podstatné části majetkové podstaty,

d) zjistí-li, že pro uspokojení vědce je majetek dlužníka zcela nepostačující; přitom se nepřihlíží k věcem, právním a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty.

Insolvenční návrhy v ČR			
rok	firmy	spotřebitelé	celkem
2008	3 418	1 936	5 354
2009	5 255	4 237	9 492
2010	5 559	10 559	16 118
2011	6 753	17 600	24 353
2012	8 398	23 830	32 228
2013	11 269	25 640	36 909

podané insolvenční návrhy se mohou opakovat

Zdroj: <http://www.businessinfo.cz>

Provedenou novelou v roce 2013 se institut oddlužení stal postupným nově za splnění jistých podmínek i podnikateli. Jedinými subjekty, kteří se tak nemohou domáhat oddlužení jsou právnické osoby. Pro ně je jediným možným a srozumitelným řešením reorganizace. Institut reorganizace je však téměř nevyužíván, o čemž svědčí následující tabulka, podle níž malými a středními podniky nebyl využit nikdy.

Počet povolených reorganizací

rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013
počet povolených reorganizací	6	13	19	17	17	12

Zdroj: <http://www.businessinfo.cz>

Jedinou další možností je tak konkurz. Konkurz sice znamená absolutní likvidaci společnosti a rozprodej veškerého hmotného i nehmotného majetku z čehož vyplývá, že by se věřitelé mohli uspokojit ve větší míře, než je tomu například u oddlužení kde mohou přijít až o 70% svých pohledávek avšak tak tomu není. Mimo dalších rizik konkurz může znamenat zákaz podnikání statutárního orgánu v příštích 3 letech. Díky tomu, že korporace jsou osoby umělé (fiktivní), ani v dnešní době není nemožné zadluženou společnost převést na "bílého koně" což je méně riskantní než absolvovat konkurz. Tím pádem se žádný věřitel nedomní, že žádného plnění. Důvodem pro který se k této možnosti uchylují je především skutečnost, že firmy nemají jinou zákonnou možnost jak řešit svojí situaci jako tomu je například u spotřebitelů nebo nově u osob samostatně výdělečně činných. Pokud by pro firmy reálně existovala možnost svojí situaci řešit, jistě by ji využívali. Bylo by tak pro ně méně riskantní a zároveň výhodnější svojí situaci tímto způsobem řešit, než se uchylovat k variantám jako jsou například firem.

V neposlední řadě i pro věřitele by bylo nepochybně výhodnější, pokud by dostali alespoň částečné plnění, než je tomu nyní, kdy v konkurzu nedostanou nic. Zatímco institut reorganizace je mrtvý institut, oddlužení je v hojnější míře využíváno, proto by zákonodárci měli k této problematice přistoupit bez předsudků a situaci, která v České republice nastala zařadit. Jsou zde stovky spíše tisíce mrtvých společností, které existují pouze formálně, jejich jednatele jsou nastrčené osoby (cizinci, osobami žijící v zahraničí)

dlouhodobě nemocných), jejich vlastníci poté společně z daňových ráž s nepohlednou majetkovou strukturou (akcie na doručitele atd.)

Toto je podle nás zapínané zejména skutečností, že tyto společnosti nemají možnost jak v případě, že se dostanou do problémů svoji situaci řešit. Je proto nutné si připravit realitu a začít hledat řešení, které by vedlo k "restartu" společností. Bylo by možné jim část dluhu prominout, čímž by se společnosti mohli postavit znovu na nohy. Toto by uvítali i věřitelé, kteří by na rozdíl od dnešního stavu mohli dosáhnout alespoň částečného uspokojení. Institut oddlužení se k tomu nabízí. Bylo by proto možné začít diskuzi o zavedení nového institutu sáního řešení pro společnosti, když reorganizace se ukázala v praxi jako naprosto nevyužívaná.

Je nám také známo, že podobné řešení bylo již obsaženo v ZKV, avšak nebylo využíváno. Dle našeho názoru, je oddlužení tak efektivní i proto, že pokud dlužník splní všechny podmínky je věřiteli doslova „vnuceno“ odpustit dlužníkovy až 70 % dluhu. Dále je dobré připomenout, že v českých podmínkách se věřitelé s insolvenčním zákonem dosud nenaučili ve většině případů pracovat a proto jsme svými spíše pasivní z jejich strany. Jakýkoliv institut, který by opomíhal tím směrem, tedy že bude nutná dohoda dlužníka a věřitele nejspíše opomíhat nebude efektivní, nebo alespoň do doby než, věřitelé začnou v insolvenčním právu více dbát o svá práva. Proto se jeví jako vhodné nastavit možný nový institut, tak jako je tomu právě u oddlužení, tedy že zde funguje jistý prvek donucení, který právě v českých podmínkách funguje lépe než-li dohody.

7. Závěr

Z historického kontextu lze odvodit, že oddlužení jako možnost řešení úpadku, je institut poměrně mladý. Proto je nutné v novát mu pozornost a nadále ho rozvíjet. Za poměrně krátký čas se ve společnosti a v oblasti insolvenčního práva stal vcelku oblíbeným institutem. Svídí o tom i každoročně se zvyšující nápad k insolvenčnímu soudnictví. Tato fakta vedou k tomu, že se oddlužení rozvíjí i pro více subjektů práva, což znamená, že se rozšíří působnost tohoto zákona i na jiné osoby než na osoby fyzické.

Právní novela insolvenčního zákona tento krok učinila. Rozšířila aktivní legitimaci institutu oddlužení na osoby samostatně výdělečně činné. V úvahách de lege ferenda jsme narazili možnost ještě rozsáhlejšího rozšíření v insolvenčním právu. Z judikatury, která se zde vytvořila před stavem k 1. 1. 2014 je vidět, že novela zákona byla nutná a účelná. I judikatura se stala inspirací pro tuto práci. Extenzivní výklad ustanovení § 389 IZ zejména NSR se podařilo zákonodárci alespoň částečně vyplnit. Tím se bádání v této oblasti stalo jednoznačnějším. Novela přinesla přesně to, na co oblast insolvenčního práva čekala. Více osob se díky novele insolvenčního zákona může oddlužení domáhat a tím svojí finanční krizí řešit, což je jedině dobře.

Otázkou ale zůstává, jak s touto novelou budou nakládat soudy. Novela § 389 IZ sice rozšířila působnost i na osoby podnikající avšak pouze v případě, že splní podmínky tam uvedené. Právě tyto podmínky se mohou zdát nejednoznačné a je pravděpodobné, že se oddlužení budou domáhat znovu i osoby, které toto zákonné ustanovení nebudou splňovat. Tím vznikne pro soudy nová otázka, se kterou se budou muset umět vyrovnat. Je pravděpodobné, že opět vzniknou nové judikáty, které budou zákon doplňovat a je možné, že se tím ještě více institut oddlužení rozšíří.

Seznam použitých materiálů

I. Publikace

1. MARŠÍKOVÁ, J.: *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele*. 3. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2014.
2. MARŠÍKOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014
3. WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2011
4. ZOULÍK, F. *Cesty práva. Výbor státní*. CEVRO institut, o.p.s., Wolters Kluwer ČR, a.s., Praha, 2013

II. Právní předpisy

1. zákon č. 328/1991 Sb., zákon o konkurzu a vyrovnání
2. zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
3. zákon č. 182/2006 Sb., Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
4. zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb. o úpadku a možnostech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

III. Soudní rozhodnutí

1. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 4. 2009, sp. zn.: 29 NS R 3/2009-A-59; Dostupné z <http://www.nsoud.cz>
2. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 2. 2011, sp. zn.: 29 NS R 9/2009-A-29; Dostupné z <http://www.nsoud.cz>
3. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 3. 2011, sp. zn.: 29 NS R 11/2009-B-16; Dostupné z <http://www.nsoud.cz>
4. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 3. 4. 2009, sp. zn.: 2 VSOL 117/2009-A-18; Dostupné z <http://kraken.slv.cz/>
5. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 5. 2010, sp. zn.: 1 VSPH 280/2010-A-12; Dostupné z <http://kraken.slv.cz/>

IV. Ostatní

1. Důvodová zpráva - 1120/0 vládní návrh na vydání zákona o úpadku a způsobech jeho

ešení (insolvenční zákon). Dostupné z
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=1120&CT1=0>

2. Důvodová zpráva – 929/0 vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb. o úpadku a možnostech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=929&CT1=0>
3. Výkladové stanovisko č. 2, expertní skupiny S22. Dostupné z <http://insolvencni-zakon.justice.cz/expertni-skupina-s22/vykladova- stanoviska-expertni-skupiny/vykladove- stanovisko-2.html>
4. <http://insolvencni-zakon.justice.cz>
5. <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/vyvoj-insolvenci-v-ceske-republice-v-roce-2013-44973.html>